

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Levende hoop

„Vader, in uw handen beveel ik mijn geest“.

Lucas 23 : 46.

Zo is Christus met de dood klaar gekomen.

Want zo is Hij met God klaar gekomen.

De dood, — die was voor Christus net zo huiveringwekkend als voor ons.

De dood was voor Hem ook: een vijand.

De weg in de dood, — dat was voor Hem ook: een weg die je niet meer zien kunt. En je moet maar afwachten, óf er nog wel een weg is, óf je werkelijk nog vooruit kunt, óf je niet in een afgrond stort.

Moest Christus dan maar afwachten? Maar Hij wist het heel goed: er is een weg. Ik ga wel dood, maar ook mijn dood betekent nóg dat ik verder kan.

Christus wist dat zeker. Want Hij was immers zeker van God. En Hij was volmaakt zeker van zichzelf. Hij zei dat, vol overtuiging. Hij zei dat, zo luid dat iedereen het horen moest: **Ik ga nu naar God. Ik geef mezelf aan God.** Ik lever mijn geest uit, ik lever mezelf uit aan die God, die me verstoot.

Zo zeker is Christus ervan, dat Hij de deur naar Gods hart zal openstoten. Zo zeker is Hij ervan dat Hij de dood — de dood van de God-verlatenheid, zal overwinnen.

En omdat Hij dat zeker weet: de dood van Gods vloek kan mij niet vasthouden, **mij niet**, — daarom weet Hij ook dat andere zeker: de dood van het graf kan me niet houden. Daar breek ik ook doorheen. In de dood van het graf ben ik volmaakt veilig bij God. Ik geef me in zijn handen. Nu ben ik welbewaard.

o—o

Welbewaard in de verschrikking van de dood.

Die verschrikking was werkelijk niet alleen dat Christus de laatste adem moest uitblazen, dat zijn hart ophield met kloppen. Het was veelmeer dit: dat zijn werk hier was afgelopen, — en hoe?

Hoe moet Christus eindigen? Als een mislukking. Want Hij was gekomen om zijn volk de zaligheid te geven, de verlossing. Maar zijn volk heeft niet gewild. Hij was gekomen om zijn kudde bij elkaar te brengen. Maar als Hij sterft zijn alle schapen, **alle** schapen, van Hem weg gevluht.

En dan, als alle uitzicht Hem ontnomen is, als alle hoop verdwenen is, dan zegt Christus: Vader, in uw handen beveel ik mijn Geest. Want bij U is er altijd uitzicht. Bij U sterft de hoop nooit. Als ik bij U ben, dan is het zelfs in de dood niet te laat. Hoe, — dat weet

ik niet. Ik kan de weg vooruit niet meer zien. Maar ik vertrouw op U. Ik vertrouw U zo, dat ik mijn leven uit mijn eigen handen geef en het in uw handen leg. Daar, bij U, is het veilig. Daar is mijn leven veilig, — daar is ook mijn werk veilig. Daar is de vergadering en de verlossing en het leven van uw kudde veilig.

o—o

Laten we onze ogen er maar niet voor sluiten, zelfs al zouden we het nog kunnen: alles wat wij doen in trouw aan God, dat lijkt ook vaak vruchteloos. Dat geldt van ons gewone werk. Dat geldt van onze zelfverloochening thuis en in onze zaken. Dat geldt van ons werk in de kerk.

Wat Christus ondervonden heeft, dat overkomt ook ons als we Hem volgen. Dat ons werk zinloos lijkt, al onze inspanning vergeefs.

J. Keuning

En wie houdt dan nog vol? Wie blijft dan trouw? Wie blijft Christus volgen op een uitzichtloze weg?

Wie?

Of moeten we het eigenlijk niet anders vragen: hoe kunnen we Christus nog loslaten, als we eenmaal bij Hem horen? Bij Hem, die op God rekende. Die zijn Vader liefhad. Die daarom niet anders **kon**. Die niet anders kon dan doorgaan, verder gaan, ook door de mislukking heen, ook door de dood heen. Want: Hij gaf zijn geest, Hij gaf zijn leven, Hij gaf zichzelf in de handen van zijn Vader.

En toen ging het licht voor Hem op. Toen kwam Hij werkelijk door de dood heen. Toen werd deze mislukking zijn overwinning.

En in Christus geloven, — dat is: Hem volgen die ons maakte tot meer dan overwinnaars.

Daarom, omdat Hij dat deed, daarom roept Hij ons tot onze dienst. Daarom roept Hij ons verder, ook als wij het al lang mooi genoeg vinden. Daarom zegt Hij elke nieuwe dag tegen ons: heft dan op de slappe handen en strekt de knikkende knieën en maakt een recht spoor met uw voeten. Volg Mij!

Kunnen wij niet? Durven wij niet? Zien we er geen gat meer in? Loopt de weg achter Hem uit in duisternis?

Maar wie Hem volgt zal in de duisternis niet wandelen maar het licht des levens hebben. Zelfs de duisternis zal licht voor hem zijn.

Het licht van het leven. Dat is immers alleen bij God. Bij die God, die zijn Zoon Jezus Christus de dood invoerde. Maar Hij had zijn Vader lief met heel zijn hart. Dus borg Hij zich bij Hem: Vader, in uw handen beveel ik mijn geest.

En dat is het geheim van onze volharding, van onze hoop, van ons vertrouwen, van ons geduld. Dat is het geheim van elke dag waarop we weer door Christus geroepen worden tot het volgen van Hem. Dat is het geheim van onze dienst aan God, ook als ons leven breekt, ook als ons werk voor niets is, ook als de kudde van de goede Herder onherroepelijk verloren schijnt. Dat is ons geheim: het is ons goed, bij God te zijn.

Dat is de kracht in onze vermoeidheid, de vreugde in onze bittere teleurstellingen. Onze **enige** hoop.

Ja, maar dan **ook** een levende hoop: Ik zoek de zegen alleen bij U.

Kerkelijk leven

Het zogenaamde attestenbesluit oorzaak van schorsing van twee lectoren aan de Theologische Hogeschool

III (SLOT)

In ons tweede artikel hebben wij een begin gemaakt met de bespreking en beoordeling van de gronden welke de senaat der hogelersaren voor zijn attestenbesluit heeft genoemd. In de 3e en laatste alinea van dit be-

sluit worden zij genoemd. (Voor de tekst van het hele besluit mogen we verwijzen naar ons eerste artikel; Opbouw van 15 december jl.)

Het zijn er twee. De eerste grond is de curatorenuitspraak van 26-1-1967. Deze grond hebben wij besproken en beoordeeld in ons tweede artikel.

De tweede grond is de uitspraak van de

generale synode van Amersfoort-West van 6-4-1967.

Deze tweede grond willen wij in dit artikel bespreken en beoordelen.

De uitspraak van de generale synode van Amersfoort-West van 6-4-1967

Welke uitspraak is dit?

De uitspraak gedaan met betrekking tot de afgevaardigde van de kerken van Noord-Holland, ds. B. J. F. Schoep. De uitspraak is bekend. We laten ze nog maar eens volgen. De synode sprak uit: „dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen enerzijds de instemming met de belijdenis der kerk, door ds. B. J. F. Schoep ter vergadering betuigd, en anderzijds de inhoud van de Open Brief aan de zgn. Tehuis-Gemeente in Groningen, waarvoor ds. Schoep door zijn ondertekening de verantwoordelijkheid aanvaardde.”

Over deze uitspraak is veel geschreven in kritische zin. Ook in ons blad. Wij gaan de gemaakte kritiek niet opsommen in dit verband hoewel het de moeite wel waard zou zijn. Slechts een paar opmerkingen. Een van de meest opmerkelijke zaken bij deze geweldig ingrijpende uitspraak en radicale veroordeling van de inhoud van de Open Brief is, dat schriftbewijs ter adstruering van dit vernietigende vonnis over een dienaar des Woords en daarmee impliciet over de negentien predikanten-ondertekenaars van de Open Brief, ontbreekt! Ik zie niet voorbij dat in de tekst van het gehele besluit onder „Overwegende” sub A, enkele schriftplaatsen worden genoemd. Maar wanneer men deze schriftplaatsen naleest, blijkt dat in deze schriftplaatsen een adstruering van het oordeel dat over het citaat dat uit de Open Brief gegeven wordt, niet te vinden is. Het „oordeel” van de synode over het eerste citaat uit de Open Brief luidt dat het „niet anders is dan het disputabel stellen van de inhoud en het katholicok of algemeen karakter der gereformeerde belijdenis, waardoor zij als hoofdsom van de waarachtige en volkomen leer der zaligheid in twijfel wordt getrokken”. Men vindt in het door de synode in de tekst van haar besluit genoemde materiaal aan bijbelplaatsen helemaal niets dat dit „oordeel” adstrueert of ondersteunt of zelfs maar enigermate schraagt. In de Kerkbode van de Geref. Kerken in Noord-Holland van 22 april 1967 hebben we deze onze uitspraak met betrekking tot het schriftmateriaal van de gen. synode gemotiveerd. Wij mogen onze lezers naar het betreffende onderdeel van dat artikel verwijzen.

Desgevraagd verklaren wij ons gaarne bereid in een afzonderlijk artikel in ons blad nader rekenschap van onze uitspraak te geven. Om niet te veel uit te wijden gaan we dit punt thans voorbij na er de aandacht op gevestigd te hebben.

Is in deze uitspraak van de gen. synode van Amersfoort-West een grond voor het attestenbesluit gelegen?

Dit is de vraag die hier aan de orde is.

Wij beantwoorden deze vraag ontkennend.

Ook al zou men niet de minste aanmerking kunnen maken op de genoemde uitspraak van de synode, dan nog zou deze uitspraak niet als een grond voor het attestenbesluit kunnen dienen.

Gesteld voor een ogenblik, dat genoemde uitspraak van de synode voor kritiek niet vatbaar was, (des neen) ook dan zou deze uitspraak niet als grond voor het attestenbesluit kunnen dienen.

Waarom niet?

De uitspraak van de synode is gedaan met betrekking tot één van de Noordhollandse afgevaardigden ter gen. synode. Zo is het geweest. Meer niet. Zeker in april was meteen al te voorzien, dat deze generaliserende veroordeling van de inhoud van de Open Brief verstrekkende gevolgen zou hebben. En dat zij in de kerken weldra zou gaan fungeren als een generaliserende veroordeling van alle ondertekenaars van de Open Brief en zelfs al verder, van allen en een ieder die de veroordeling door de gen. synode gegeven, niet (dadelijk) zou kunnen onderschrijven.

Dat was te voorzien.

En zo is het gegaan.

Dit is niet een goed gevolg van de genoemde uitspraak van de gen. synode. Het is er een kwaad gevolg van.

Met één pennestreek heeft de gen. synode voor het besef van velen, alle ondertekenaars

van de Open Brief veroordeeld. En wie niet mee zingt in het koor van de veroordelaars in het voetspoor van de synode, die valt mee onder het vonnis, dat hij niet goed vrijgemaakt is. Dat hij de Open Brief in bescherming neemt. En dit betekent weer, dat hij de generale problematisering van de belijdenis in bescherming neemt. Zo rollen de kwade gevolgen van het haastige, ondoordachte en in de kerken niet voorbereide vonnis over de éne afgevaardigde van Noord-Holland, door de kerken, overal kwesties die onoplosbaar zijn verwekkend en schisma's makend. Tot in de senaat van de Hogeschool toe zijn de gevolgen van dit besluit van de gen. synode binnengedrongen. Met de gevolgen ervan voor het onderwijs aan de Hogeschool en de samenwerking van de hoogleraren en de docenten.

Kwade gevolgen van de uitspraak van de gen. synode!

Maar, al zou nu de uitspraak van de synode, zoals we boven stelden, een goede en volmaakte uitspraak zijn geweest, ook dan zou zij geen grond voor het attestenbesluit bevatten.

J. Meester

Immers de senaat kreeg door deze uitspraak van de gen. synode geen nieuwe bevoegdheden. De taak van de hoogleraren bleef, nadat de gen. synode deze uitspraak gedaan had, dezelfde taak die ze tevoren had namelijk om „de wetenschappelijke vorming” van de aanstaande dienaren des Woords te verzorgen.

De senaat had deze bevoegdheid en deze opdracht van de kerken vóór de uitspraak van de synode van 6-4-1967, en ze had precies dezelfde bevoegdheid en opdracht ná het besluit van de synode van 6 april. Niets meer. Niets anders.

Door het nemen van het attestenbesluit trad de senaat buiten zijn bevoegdheden.

Wat wij met betrekking tot de eerste grond voor het attestenbesluit hebben moeten vaststellen in het vorige artikel, dat deze „grond” een schijngrond voor dit besluit is, dat moeten wij nu inzake de tweede „grond” ook vaststellen. De verwijzing naar de uitspraak van de gen. synode van Amersfoort-West is geen grond voor het attestenbesluit. Was de eerste „grond” een gevolg van een cirkelredenering, de tweede „grond” is gevonden pour besoin de la cause. U weet wat dat betekent. Wil men per se een zogenaamde grond hebben om tot zijn doel te komen, dan is er voor een scherpzinnig mens wel een te vinden of te maken.

Natuurlijk zijn de hoogleraren scherpzinnige mensen. Dit behoeft niet eens gezegd. Spreekt vanzelf.

Conclusie met betrekking tot het attestenbesluit

Het is een smartelijke zaak te moeten concluderen dat het attestenbesluit de oorzaak is van vele moeiten aan de Hogeschool. Van de moeiten met de beide lectoren ds. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder, die uiteindelijk hebben geleid tot een verkeerd, onbillijk en onrechtvaardig publiek vonnis over deze broeders. Dit is geen geringe zaak. Wellicht vindt het z'n weerga niet in de geschiedenis der Hogeschool.

Het attestenbesluit is oorzaak van de toespitsing van onverkwikkelijke tegenstellingen onder de docenten.

Het is een verkeerd besluit.

De senaat is buiten zijn bevoegdheden getreden.

Hij heeft zichzelf gezet op het kussen van de kerkelijke meerdere vergaderingen.

Bovendien heeft hij het besluit op zodanige tweeslachtige wijze geformuleerd dat reeds daardoor binnen de kring der docenten meteen misverstanden ontstonden, welke op hun beurt de onverkwikkelijke verhoudingen weer toespitsten.

De curatoren gaan in deze ook niet vrij uit.

Zij hebben dit verkeerde besluit goed gekeurd en bekrachtigd.

Door hun sanctionering is het gaan functioneren aan de Hogeschool. Hoewel in hun kring terstond na de ongelukkige goedkeuring en bekrachtiging stemmen hebben geklonken die zeiden: het was fout, we moeten terug van de ingeslagen weg, werden deze stemmen niet geacht. Curatoren hadden hun goedkeuring kunnen terugnemen. Zij zijn gewaarschuwd voor de desastreuze gevolgen die dit verkeerde besluit voor de Hogeschool en voor de voortgang van het onderwijs in de moeilijke situatie waarin de kerken verkeren, zou hebben. Zij hebben niet willen luisteren. Curatoren gaan niet vrij uit.

Zij gingen konsekvent door op de eenmaal ingeslagen verkeerde weg. Het is eenvoudige wijsheid die zegt: beter ten halve gekeerd dan ten gehele gedwaald. Zij hebben deze eenvoudige wijsheid met betrekking tot dit punt niet opgebracht.

Men ging door. Eén van de vele ellendige gevolgen is dat de eerste-jaars studenten in het tijdvak van het begin van de cursus tot de kerstvakantie in het geheel geen lessen in kerkelijk latijn en in nieuwtestamentisch grieks gehad hebben. Wie zijn er de dupe van? De studenten zelf. Zulke schadelijke gevolgen zijn moeilijk weer (geheel) in te halen.

Het ergste is dat het zover gekomen is dat de verhoudingen aan de Hogeschool wel onherstelbaar verwoest schijnen. Er zijn verwoestingen die wij, mensen, niet meer kunnen herstellen. Ik vrees daarvoor.

Geschorst wegens staking en woordbreuk

(3)

De grond voor onze schorsing

De grond voor onze schorsing stellen Curatoren in onze verklaring afgelegd in hun vergadering van 12 september. Deze verklaring luidde: „Een propaedeutisch examen kan niet worden vastgesteld — althans niet met onze medewerking — zolang het attestenbesluit niet is ingetrokken”. Nu luistert het erg nauw bij de formulering van een vonnis. Welnu, in ons vonnis wordt gesproken van de „voorbereiding en het afnemen van examens”, wat heel wat anders is dan het vaststellen er van. Pas toen één der Curatoren zei: „Dus ook niet afnemen”, reageerde een van ons met: „Nee, natuurlijk niet”. Maar dat punt was in het geheel niet in geding. Het ging, zoals later duidelijk aan Curatoren is geschreven, om het „vaststellen” van examens. Onze bezwaren waren niet doorgesproken en daarvoor moest tijd verkregen worden. En daarom kon er geen examen worden vastgesteld, tenzij het gehele attestenbesluit werd ingetrokken.

Curatoren vonden deze verklaring een ulti-

matum. Dat was zij niet. Om dit duidelijk te maken omschreven wij onze verklaring van 12 september op de vergadering van 19 oktober als volgt: „Lectoren zouden graag willen dat hun door Curatoren de gelegenheid wordt geboden met hen te spreken over hun bezwaren tegen het attestenbesluit, voordat dit besluit wordt toegepast.”

En nu gelooft u het misschien niet, maar heus, ook deze omschrijving werd een ultimatum genoemd. Curatoren weigerden met ons te spreken over onze bezwaren, voordat wij aan het door ons zondig genoemde, door de Schrift veroordeelde attestenbesluit medewerking hadden verleend! Eerst werken (d.w.z. eerst examineren) en dan praten. Alsof er dan nog wat te praten viel!

En ja, u moet het wel geloven nu, deze duidelijke omschrijving van onze bedoeling met de verklaring van 12 september wordt geheel genegeerd door de formulering van het schorsingsvonnis!

Toen Curatoren weigerden verder met ons te spreken over onze uitvoerig uit de Schrift geargumenteerde bezwaren tegen het attestenbesluit, legden wij een nieuwe verklaring

af. Deze vatten wij nu kort samen. Zij werd letterlijk afgedrukt in „Opbouw” van 8 december en kwam hierop neer: Gewetensbezwaren verhinderen Curatoren met lectoren over hún gewetensbezwaren te spreken. Daarom eisen Curatoren dat lectoren zonder meer hun werk doen. Lectoren geven aan deze eis geen gehoor „in gehoorzaamheid aan de Heere”.

Ook deze verklaring, hoewel de laatste die we aflegden, wordt in het vonnis niet vermeld. En dat, terwijl Curatoren wél op grond van deze verklaring zich tot de in Amersfoort vergaderende Synode hebben gewend! Begrijpt u het? Wij niet.

Hadden Curatoren zich wel gebaseerd op deze verklaring, dan hadden zij in elk geval de fout vermeden het volgende in het vonnis op te nemen: „Een beroep op het geweten kon in dit verband geen vrijbrief geven, omdat niet het feilbaar menselijk geweten, maar alleen het Woord Gods richtsnoer is voor 's mensen handeling”. Curatoren hadden immers zelf gewetensbezwaren. Wie boter op zijn hoofd heeft, moet niet in de zon gaan staan!

De weg die leidde tot onze schorsing

Curatoren hadden op 6 oktober gedreigd ons bij volharding in onze houding te zullen schorsen en daarvan mededeling te zullen doen aan de synode. Op 20 oktober wendden zij zich echter zonder meer tot de synode, al bleef het ons verboden college te geven.

De praeses der synode, ds. Deddens, nam al spoedig contact met ons op om een eventuele ontvangst ter synode voor te bereiden. Dat geschiedde al, voordat hij wist, of de synode ons zou horen. Maar al spoedig bleek dit het geval te zullen zijn.

We kregen een brief, waarin o.m. stond: „De generale synode heeft besloten u in de gelegenheid te stellen u ten overstaan van haar te verantwoorden”. Omdat het moeilijk bleek een datum te vinden die de synode en ons paste, was „een uitgebreide commissie gemachtigd in naam (der synode) op te treden”. Telefonisch stelden wij aan de praeses de vraag, of het niet „de oplossing was, dat we dinsdag 7 november in de plenaire zitting der synode zouden komen”. Ons verlangen was nl. in openbare zitting gehoord te worden en daartoe waren wij die week alle dagen beschikbaar!

Op 8 november bereikte ons een brief, waarin de synode ons berichtte: „Na thans alles overwogen te hebben is de synode tot het oordeel gekomen, dat zij dep.-curatoren kan antwoorden zonder dat uitvoering gegeven behoeft te worden aan het in de brief van 26 oktober jl. vermelde besluit „u in de gelegenheid te stellen u ten overstaan van haar te verantwoorden””.

Ogenblikkelijk informeerde ik telefonisch, wanneer de laatste zitting der synode zou worden gehouden, omdat wij wensten te antwoorden. Men zei toen: donderdagmorgen. Toen ik reeds bezig was met onze brief, kreeg ik om 10 uur des avonds bericht, dat men die avond al klaar gekomen was. Wel moest de officiële slotzitting nog gehouden worden.

Mijn zoon bracht donderdagmorgen onze

antwoordbrief persoonlijk naar Amersfoort. Het mocht niet baten. De praeses verklaarde mij zelfs telefonisch, dat hij het Moderamen niet bijeen zou roepen. En op de slotzitting werd onze brief niet behandeld! De synode weigerde dus eenvoudig ons te horen.

Daarvan kregen wij achteraf ook nog bericht, aldus: „Voor de generale synode bericht het moderamen u, dat er geen gelegenheid bestond uw brief d.d. 8 november 1967 ter synode te behandelen.” Let wel, voor de synode bericht het moderamen! En det u dan op de ondertekening: „Met hoogachting en broedergroet namens de synode (ik spatieer, M.) D. Deddens, praeses en D. Vreugdenhil, scriba”.

Telefonisch contact met de praeses der synode

Een bijzonderheid mag worden vermeld over het telefonisch contact met de praeses der synode. Wij wilden graag weten, hoe hij zich de behandeling ter synode had ingedacht. Daarover mochten wij vragen stellen, die hij schriftelijk zou beantwoorden, want

H. M. Mulder

hij hield niet van telefonische contacten. Die geven licht misverstaan. Wij waren het daarmee eens en vonden dus goed, dat hij onze vragen liet opschrijven door een secretaresse.

Maar wij werden toch écht een beetje kwaad, toen hij ook de vraag aan zijn secretaresse dicteerde: Hebben alle synodeleden reeds kennis kunnen nemen van de stukken? Dat was immers louter informatief. Wij moesten dit weten met het oog op onze volgende vragen. Maar wij kregen het niet te horen. Want afspraak was afspraak! Er zou een schriftelijk antwoord komen. En bovendien, waar wilden wij heen met die vraag? Ja, als de praeses dat wist, kon het antwoord omtrent dit feit blijkbaar anders worden!

Wij zouden schriftelijk antwoord krijgen. Maar de brief van de synode van 7 november eindigde met de zin: „Uiteraard zullen uw telefonisch gestelde vragen nu verder buiten beschouwing kunnen blijven”. En daardoor werden wij nog in bijzondere zin gedupeerd.

Want toen de Curatoren zich tot de synode hadden gewend, vroegen we hen om toezending van hun begeleidend schrijven over onze zaak aan de synode. Wij mochten toch wel alle stukken hebben. Curatoren vonden goed dat de synode ons dat stuk toezond. Wij vroegen het telefonisch en dus... hebben we het nog niet.

Curatoren gaan tot schorsing over

Toen de synode ons niet had gehoord, verwachtten wij toch zeker door de Curatoren opnieuw te zullen worden ontvangen. Op de avond van 23 november werd ons echter het schorsingsvonnis thuisgebracht. Laten we opnieuw lezen Joh. 7:51. En Ps. 62:6!

Ja, dat ook. Want de jager is, boven alles, filosoof. Hij mediteert over het hoe en waarom van de jacht. Over het hoe en waarom van dit jachtige leven. Over het hoe en waarom van de dood. Over het hoe en waarom de mens heerser is over de schepping. Weet u dat de grootste filosoof van deze eeuw, Ortéga y Gasset, de tijd vond een boekje te schrijven over „Het geluk van het jagen”? Weet u trouwens, dat er een schat aan jachtlitteratuur bestaat? Weet u dat in het nederlands een kapitaal jachtwoordenboek is uitgegeven?

Welnu. Wanneer de tafelgesprekken tot het meditatieve niveau zijn opgeklommen valt de naam van Sint Hubertus. Onder de weinige heiligen, die ook door protestanten in ere worden gehouden, valt — naast Sint Nicolaas, Sint Margriet, Sint Salarius en Sint Juttemis — zeker ook Sint Hubertus.

Wie was Sint Hubertus?

Hier belanden we bij de rooms-katholieke legenden.

o—o

De legende zegt, dat ene Hubertus twaalf en een halve eeuw geleden een wilde jager is geweest. In alle opzichten wild: vrij, ongebonden, bandeloos. De poëzie verhaalt veel over het „vrije leven” van de jager; en dit niet zonder grote oorzaak. Maar bijzonder de legendarische jager Hubertus gaf zich over aan alle geneuchten des levens, en dat niet met mate. Hij beminde de drank, en grondig. Hij was niet eenkennig tegenover de vrouwen. Hij hield van goed eten, was niet bang om te vechten en rekende met God noch gebod. Ook in de jacht was zijn hartstocht ontembaar: wat hij zich voorstelde te doden, dat bemachtigde hij ook. Geen honger of dorst of vermoedigheid weerhield hem. Hij eiste alles van zijn paard, van zijn honden en van zijn knechten, om het wild te krijgen waar hij zijn zinnen op gezet had.

Eens in november — zegt de legende — was Hubertus weer op jacht. Hij had een schim van een kapitaal edelhert gezien: een machtig, jaagbaar hert. Dat zou hij doden! Wát hem die dag ook de weg kruiste — alles liet hij lopen voor dat ene stuk wild. Soms zag hij het in de verte, soms moest hij het spoor volgen. De ganse dag bleef Hubertus bezeten van zijn hert. Het werd avond en nog was het niet binnen. Verschillende honden en paarden hadden het opgegeven — maar Hubertus hield vol.

Eindelijk omsingelden de honden een bosje. Hier moest het hert zich dus ophouden. Het zou doodop zijn. Misschien lag het al. De meutehonden sloten de kring dichter. Hubertus steeg af, trok zijn hartsvanger, om het dier de dodelijke stoot te geven.

Toen gebeurde het. In de struiken kwam beweging. Het machtige hert werd zichtbaar, trad naar voren, in de richting van Hubertus. Het stond recht overeind — koninklijk. De laatste stralen van de ondergaande zon kleurden zijn roodbruine dos als goud, de spitse einden van zijn zware gewei als zilver. En Hubertus, overveldigd door dit stralend stuk wild, vergat toe te treden. Want tussen de beide gewestangen ontwaarde Hubertus... een lichtend kruis!

o—o

De legende zegt dat Hubertus op de knieën is gezonken voor dit kruis. De jager was vandaag zelf getroffen. Dit moest een wonder zijn. Het verging hem als eenmaal Saulus, die hoorde zeggen: wat vervolgt ge Mij!

Hubertus zag zijn zinloze leven, los van God en zijn geboden. Hij begreep vaag dat de bordjes anders hingen dan hij gemeend had. Hij was niet de eigenlijke jager — maar de gejaagde. Hij was geen vorst — maar een slaaf van zijn driften. Hij kende geen mededogen — maar hardheid alleen. En de God die flora en fauna schiep was niet hard — maar Die kende mededogen. Hubertus, de genadeloze, begon te begrijpen dat hij van genade zou moeten leven, wilde hij terecht komen.

En hij herzag zijn leven. Van die dag af en voortaan. Hij is later zelfs bisschop van Maastricht geworden. Zegt men.

o—o

Op 3 november is het kerkje van Sint Hubertus te Zutendaal-Wymesmeer stampvol.

Middeleeuws jachtfestijn

Wanneer de beukenbladeren de boslanen rood kleuren, en de ranke berken met hun laatste gele blaadjes de donkergroene naaldbossen omzomen, wanneer het buntgras geelbruin staat te wiegelen in de novemberwind, en de heide roestbruin is verkleurd — dan is de grote feestdag voor de jagers aangebroken. Midden in het jachtseizoen immers valt Sint Hubertus. En katholiek of protestant, of ze erin geloven of niet, ze móeten er wel aan geloven — die eerste week van november. De grote drijfjacht van het jaar, die ongeveer met onze dankdag samenvalt, is voor onze zuidelijke natuurvrienden een dag van het oogste.

De jagers beleven hun grote verbondenheid met flora en fauna. Ze oogsten een deel van hun goed verzorgde wildstand. Daarbij zijn zij, althans in ons land, tot het uiterste gespannen om selectief, snel en pijnloos te doden — kortom: om „weidelijk” te jagen.

De „meelopers” — dat zijn de introducés, dikwijls ook dames — genieten van de herfstige geuren van varens, mossen en paddestoelen, bedrinken zich aan het bonte kleurenspeel van najaarstinten, die door een bleekgeel zonnetje met goudglans worden overtrokken, en delen min of meer bewust in de spanning van de drijfjacht — welke laatste eigenlijk een typisch mannelijke vreugde is; een atavistische vreugde, uit een ver verleden overgewaaid. En 's avonds, aan de deugdelijke jagersmaaltijd — ertesoep met worst en kluij, of boerekool met spek, of hutspot met klapstuk — komen de verhalen los. Episoden uit vroegere drijfjachten, herinneringen aan onvergetelijke jachtvrienden, momentopnamen van een spannende jachtsituatie, anecdotes, ongelooflijke staaltjes van veine, combinaties van geluk en handigheid — en tenslotte een ietwat weemoedige filosofie van het jagen.

Ook de gangpaden staan vol, zelfs de gale-rijtjes buigen onder het gewicht der gasten. De kerk bloeit in de schoonste kleuren. Het meest ziet u het bronsgroen van de jagerspakken en de loden jassen. Maar het felst kleuren de rode mantels van de jachtruiters en hun goudgeborduurde gordels, waarin de hartsvanger steekt. De jachtbroeken zijn van sneeuw wit leer of laken, de rijlaarzen van glimmend zwart leer. En waarlijk — daar ziet u, zo hier en daar, de oude koperen franse jachthoorn, schuin over de schouder gehangen. Op de altaartreden staan twee zilveren schalen met een fasant en een haas. Ter weerszijden ervan staan jagers opgesteld, elk met een brak aan de riem. Zeker, ook het wild en de honden behoren bij deze dankdag.

Dan treden de sonneurs binnen: een groep hoornblazers in groene frak, witte rijbroek en handschoenen, zwarte laarzen, glimmende sporen. De twaalf mannen stellen zich in V-vorm op voor het altaar: zij zullen de Hubertus-mis „sonneren”. Elk onderdeel van de mis, waarbij anders gezongen wordt, wordt op Hubertusdag begeleid door hoornmuziek.

De pastoor komt binnen. De trompen worden geheven. De introitus wordt geïntoneerd: uit de diepten komt een sonore toon, klimt een melodie op, die tot klankrijke hoogten stijgt en eindelijk in vierstemmige fanfare uitjubelt. De priester spreekt de gemeente toe, knielt voor het altaar — en de hoorns spelen zacht het Kyrie. Ze nemen de gezongen of gesproken gebeden voor eenmaal over met hun zinnvolle natuurtonen. Na de schuldbelijdenis vertolken zij het Gloria. En wanneer het offer wordt geheven blazen de sonneurs het Offertorium, later de Elevatie, de Benedictus en het gebed Domine non sum dignus, Heer ik ben niet waardig.

Daartussen door even een uitbundig stukje middeleeuws Jubilus, de Carillon, waarbij de hoorns vier of vijf klokken imiteren, die in tuimelend ritme hun helder uitvloeiende klanken doorenmengen tot een stabiele grote drieklank met toegevoegde seconde. Want deze hoorns zijn tot veel in staat. Zonder kleppen, ventielen of andere hulpmiddelen kunnen zij tien tot vijftien natuurtonen voortbrengen. De groep blaast drie- of vierstemmig; blaast met solistische tirades afgewisseld met brede akkoorden, die pianissimo uitsterven, of als met een zweepslag worden beëindigd; de groep blaast vleiend zacht of verbijsterend fel.

Het geluid van dit koper in het neo-gothische dorpskerkje vloeit zichtbaar samen met de warmgloeiende kleuren van het grote gebrandschilderde raam in de zuidgevel. En ziet — uit de kleurenzee van dit raam, waardoor nu de novemberzon gaat lichten, treedt de oude scène van Sint Hubertus naar voren. Daar ligt hij op de knieën. Daar staat, centraal, het machtige hert. Het lijnenspel tussen zijn enorme geweistangen is geen verbeelding, geen spel van zombeschonen takken. Ja waarlijk, er staat een crucifix op zijn geheven kop. Het paard van Hubertus wendt het hoofd af. Zijn honden hebben opeens hun jachtdrift verloren. De jagende mens vindt rust, vindt inkeer, vindt genade.

o—o

Daarover spreekt de pastoor van Zutendaal in zijn heldere preek. Veel traditie, waardevolle traditie, zegt hij, maar één realiteit. Veel schone legendes, zegt hij — maar één heilshistorie. Veel kleuren, veel klanken die de aandacht trekken, zegt hij — maar één blijvend symbool: het kruis van Golgotha. Veel dat ons boeit en afleidt naar de wereld, zegt hij — maar Een die onze aandacht opeist en waard is. Veel driften en begeerten die ons leven dreigen te beheersen, zegt hij — maar één bekering hebben we allen nodig. Veel doeleinden, die we kunnen najagen, zegt hij — maar één doel dat het leven waard is: de

vernieuwing van ons bestaan, waartoe God ons in Christus heeft geroepen. En ná deze jagende, vergankelijke wereld — een nieuwe, onvergankelijke wereld, zegt hij. Waar vrede woont.

Dat alles zegt de pastoor van Zutendaal-Wymesmeer. Er zitten boeren onder zijn gehoor, met vrouw en kinders. Er zitten ook hoogwaardigheidsbekleders. Ja er zitten enkele heuse prinses en prinsessen onder zijn gehoor, en een stoet van graven en baronnen. Die allen horen vandaag het Evangelie: dat ze rust kunnen vinden voor hun jachtige zielen. En er zijn veel jagers en jachtvrienden, tot ver uit het buitenland gekomen. Zij allen horen de legende van Sint Hubertus en het Evangelie van Jezus Christus. Zij verstaan het verschil tussen mythe en werkelijkheid; tussen zinvolle verbeelding en zalige realiteit. Wanneer de collecte heeft plaats gevonden — in de bekens der jachthoorns, waarin naar oud gebruik eerst een lijsternest is gelegd — klinkt de finale fanfare en gaat het gezelschap naar buiten.

o—o

Daar staan zo'n veertig jachthonden opgesteld. Ze krijgen het gewijde hubertusbrood uit handen van de pastoor. Het doet hun geen kwaad. Daar beklimmen zo'n vijftig, zestig ruiters hun prachtige rijpaarden. Ze krijgen de pastorale zegening met een wijwaterkwast. En springt u maar niet terzijde: de paarden slaan niet en een enkel spatje zal u niet deren. De priester gaat rond met schalen wijwater en manden vol broodjes. Op deze dag van het jaar worden op het kerkplein van Zutendaal-Wymesmeer serieus gezegend de jagers, de paarden, de honden en de wapens, mitsgaders die aan zulke zegening geloof hechten.

Of ze er zelf geloof aan hechten?

Vraag niet te veel. Hier spreekt een oude traditie, die zinvol is geworden door het gebruik alleen. Hier wordt de ganse jagersbent geïncorporeerd in het kerkelijke leven, zoals

D. W. L. Milo

de gilden in de middeleeuwen. En hier wordt — hoe is het mogelijk — tegelijk het oude zuivere Evangelie van de genade in Christus uitgedeeld. Aan mensen, die overigens mis-schieten met God noch gebod rekenden.

o—o

Na de zegening begint eindelijk de jaarlijkse Hubertusjacht. De prins rijdt voorop naar de jachtbossen van Genk. Dan volgt de jagermeester met zijn tientallen brakken, die de ganse weg voor zich opeisen. Daar komen de dames in kleurige jachtcostuums: sommige in de sierlijke amazone-zit, andere in rijbroek; sommige met de driekante steek en voile, andere met bolhoed, hoge hoed of toque. Dan de heren in rode frak en fluwelen kragen, waarover de jachthoorn hangt.

Daar klinkt het eerste signaal: wild op het spoor! De honden gaan blaffen, de hondknechts hitsen ze op met middeleeuwse termen en kreten, de zadels kraken, paarden snuiven, hoeven stampen, kluiten aarde vliegen hoog op. De hondeklank krijgt het gillende geluid van de jachthonger, de hoorns geven nieuwe signalen: het wild is uitgetreden, of: het wisselt in het volgende bos — en het kleurrijke gezelschap stuift als verwaaide herfstbloemen over de kaalslag, galoppeert in vliegende vaart langs de donkere bosrand, verdwijnt in een brandgang.

Uit de verre verten klinkt nog lang de dialoog der bezeten jachthoorns.

neer hem zijn ambt wordt ontnomen en een predikant vindt moeilijk een andere plaats in de maatschappij, maar dat mag geen reden zijn om hem te laten begaan om zich schuldig te maken aan een grove zonde die de bedrijver ervan voor de wereld eerloos maakt en in een ander, een gemeen lidmaat der kerk, der afsnijding waardig maakt. Wanneer een gewoon lidmaat der kerk afgesneden wordt, wordt hem aangezegd dat hij geen deel aan Christus heeft en er daarom voor hem in de kerk des Heren geen plaats is. En wanneer aan een predikant, aan een ouderling of aan een diaken het ambt ontnomen wordt, wordt zo'n ambtsdrager aangezegd dat hij geen deel heeft in het koninkrijk Gods.

Een ambtsdrager is geen ambtenaar. Ook ambtenaren mag men niet om zaken van geen belang en naar willekeur ontslaan hoe-wel een ambtenaar door mensen is aangesteld en een ambtenaar moet doen wat mensen hem opdragen. Een ambtsdrager is door God geroepen, zij het ook door bemiddeling van de gemeente. Een ambtsdrager is wettig van Gods gemeente en mitsdien van God zelf tot de heilige bediening geroepen. Hoe zou er voor hem plaats zijn in het koninkrijk Gods indien hij deze heilige bediening zo slecht bedient dat hij afgezet moet worden? Hoe zou er voor hem plaats zijn in het koninkrijk Gods indien hij de heilige bediening in het tegendeel ervan verkeert en de gemeente afbreekt in plaats van opbouwt?

Aan welke grove zonde heeft de ambtsdrager zich schuldig gemaakt die van zijn ambt wordt afgezet?

Art. 80 van de kerkenordening noemt als voorbeelden een hele rij van zulke grove zonden en zegt erbij dat deze lijst niet volledig is. De grofheid van de zonde moet voor allen duidelijk zijn. Dat geeft de kerkenordening aan door te zeggen: „Kortelijk al de zonden en grove feiten die de bedrijver voor de wereld eerloos maken en in een ander gemeen lidmaat der kerk der afsnijding waardig zouden gerekend worden”. Hoe laag zou wel niet het zedelijk peil van de gemeente gezonken moeten zijn indien zij zulke zonden niet meer zou herkennen? En hoe laag zou dat peil zijn indien de gemeente niet zou bewilligen in het afzetten van ambtsdragers die met zoveel grofheid zondigen? Mocht een gemeente op zo'n laag peil staan dan is daar eerst wat anders te doen dan schorsen en afzetten. Indien daar nog wat te redden zou zijn, zou dat alleen kunnen door jaren- en jarenlange trouwe en voorzichtige bearbeiding met het Evangelie.

Over een tuchtzaak kan niet worden gestemd, niet in de gemeente, nog minder in de kerkeraad. Men kan met betrekking tot een grove zonde geen opinie-onderzoek instellen in de gemeente: is de man schuldig of niet? De zaak moet voor allen duidelijk zijn en het moet allen bekend zijn dat de zaak voor allen duidelijk is. In Corinthe was dat niet het geval maar Paulus geeft het ook goed duidelijk aan dat het wel zo moet zijn als hij zegt: „Zijt gij opgeblazen in plaats van u veeleer te bedroeven en dus de bedrijver van die daad uit uw midden te verwijderen?” (1 Cor. 5 : 2). Indien een gemeente zich over zo iets niet bedroeft, begin dan eerst met de gemeente om die te genezen. Paulus probeert met dat geval in Corinthe de gemeente aldaar te genezen.

Allermeest moet het in de kerkeraad, in de vergadering van de opzieners der gemeente, aan allen duidelijk zijn dat het gaat over zulk een grove zonde die in ieder het afsnijden waard is. De opzieners van een gemeente zijn geen vreemdelingen voor elkaar, zonder tot stemming over te gaan weten ze van elkaar wel hoe ze over de zaak denken. En indien er opzieners bij mochten zijn die geen grove zonde kunnen herkennen, of die een lidmaat met een grove zonde willen laten begaan, hoe verworden is dan de kerkeraad?

Art. 80 van de kerkenordening noemt als eerste van de grove zonden valse leer of ketterij. Valse leer en ketterij is een grove zonde, die de bedrijver ervan voor de wereld eerloos maakt. Indien een Gereformeerd predikant in de Gereformeerde Kerk vrijzinnig zou gaan preken en de godheid van Christus zou ontkennen en de opstanding van de doden loochenen; of indien hij op zondag 15 augustus een lofrede op Maria zou houden en de gemeente aansporen de toevlucht tot Maria te nemen, dan zou de wereld zeggen:

Aantekeningen bij de kerkenordening

(XXV)

Van de censuur en de kerkelijke vermaning (3)

Wat de tucht over ambtsdragers betreft zijn de artt. 79 en 80 van de kerkenordening zeer

duidelijk. Ambtsdragers mogen zich evenmin als gewone leden der gemeente aan grove zonden schuldig maken. Enerlei recht voor allen en geen aanneming des persoons. Voor predikanten komt er dit onaangename bij dat de man ook zijn broodwinning verliest wan-

„Dat is vals! Daarvoor hebben ze hem daar niet geroepen. Ze hebben gelijk dat ze hem eruit gooien.”

Jezus zegt: „Ik ben de ware wijnstok en mijn Vader is de landman. Elke rank aan Mij die geen vrucht draagt neemt Hij weg, en elke die wel vrucht draagt snoeit Hij opdat zij meer vrucht drage.” Een ambtsdrager die is als de rank die geen vrucht draagt moet afgezet worden. Een rank die weggenomen wordt heeft geen deel meer aan de wijnstok, hoe zou dan iemand die zijn beeld in zo'n rank vindt nog deel kunnen hebben aan Christus? Jezus spreekt niet van ranken die het snoeimes nodig hebben. Alle predikanten vinden hun beeld in ranken die het snoeimes nodig hebben, de een wat meer, de ander wat minder, maar zulke ranken moeten niet met het kapmes worden weggekapt.

Het verkondigen van een valse leer is wat anders dan niet erg bekwaam zijn voor de dienst des Woords, ook wat anders dan wel eens iets van de kansel zeggen dat niet juist is. Er wordt van de kansel wel eens iets gehoord dat niet rijp is, ook wel iets dat niet juist is, ook wel iets dat niet verstandig is. Daar is niet het kapmes nodig maar het snoeimes. Niet wegkappen maar snoeien. Er zijn predikanten die niet erg gewillig zijn als iemand met het snoeimes tot hen komt; sommigen zijn bepaald onwillig. Wanneer de Geest van Christus daar niet is gaat het daar gauw hard tegen hard. En dan kan men iedereen vangen en wegwerken met behulp van het vijfde gebod: de kerkeraad geeft bevelen en de amtsdrager volgt de bevelen niet op.

K. Doornbos

Maar wat is er nog te redden wanneer de Geest van Christus er niet is? Een kerkeraad heeft een amtsdrager niet te bevelen. „Geen dienaar zal over andere dienaren, geen ouderling of diaken over andere ouderlingen of diakenen enige heerschappij voeren”, zegt art 85 van de kerkenordening. Een amtsdrager die de bevelen van de kerkeraad niet opvolgt is zeker niet in overtreding, en dat wel allermint met een zonde zo grof dat ze hem voor de wereld eerloos maakt. De fout is bij de kerkeraad doordat die met bevelen kwam.

In '43 kwamen de leeruitspraken. Zij die zich daar niet door hebben willen laten binden, hebben niet naar de tucht gegrepen om

de aanhangers van deze leeruitspraken en de ijveraars ervoor wegens valse leer uit te bannen. Dat was wijs gedaan. Daar was het geen tijd voor het kapmes om weg te kappen, daar was het tijd voor het snoeimes om te snoeien. Wie het snoeimes neemt moet het voorzichtig hanteren, en met wijsheid, en met veel geduld, en met veel liefde voor de plant. De plant mag niet door het snoeimes beschadigd worden.

Van de andere kant hebben ze wel naar de tucht gegrepen en geschorst en afgezet. Het kapmes had het daar druk. Er werden er velen weggekapt. Voor hen geen werk in de wijngaard des Heren. Maar toen die weggekapten toch werk vonden in de wijngaard des Heren wensten zij die hen als onwaardige arbeiders eruit hadden gezet hun daarmee geluk bij de eerste gelegenheid die zich voordeed met een arbeid van zoveel jaren in de wijngaard des Heren. En toen wilden ze samspreken. Dat is iemand eerst de deur uit zetten en hem dan verwonderd vragen: „Wel, waarom staat ge daar buiten?” Dat is de tucht in haar spotbeeld veranderd en dat met ijdel gebruik van de naam des Heren.

Het afzetten van predikanten heeft nog een andere kant die we ook niet voorbij moeten zien. Predikant zijn is niet alleen een ambt maar ook een beroep en dat brengt de kerken op het terrein van het burgerlijke leven. De kerken kunnen er niet aan ontkomen om zo nu en dan te komen op het terrein van het burgerlijke leven. De kerken hebben bezittingen, ze kopen en verkopen en hebben personeel in dienst. Dat zijn zaken waar de landsoverheid zich mee bemoeit en waarvoor de landsoverheid haar rechters heeft. Een beroepsbrief is, onder veel meer en veel beters, ook een arbeidscontract in de zin van de burgerlijke wet. Indien een gemeente zou weigeren haar predikant zijn salaris uit te keren zou die predikant een civiele vordering tegen de gemeente kunnen indienen en zou deze vordering hem zeker worden toegewezen. Ingeval een gemeente haar predikant ongevraagd ontslag geeft is de burgerlijke rechter bevoegd om te oordelen of dat ontslag met recht is gegeven dan wel contractbreuk is. Hebben we in de veertiger jaren niets geleerd? Of zijn we alles al weer vergeten? Wanneer de kerken daar moeten komen waar de burgerlijke rechter het recht heeft, kunnen ze daar gerust komen. Maar het zou een schande voor de kerken zijn indien ze zich daar niet in alles voorbeeldig gedroegen. En een smaad voor de naam des Heren zou dat zijn.

van een groots verleden en bang voor een gruwelijke toekomst zitten we in het heden maar wat te morrelen en te mopperen. En we willen in elk geval één luikje op de toekomst openhouden: het van stonden aan zijn van onze ziel in de hemelse gewesten. We zijn er dan weliswaar niet totaal bij, maar onze „ziel” (ja, uitgerekend dat vergeten hoofdstuk uit onze inventaris) wordt veilig gesteld. We durven de laatste trap van de vernedering, de ondergang van de totale mens niet aan. Vandaar dat over het mysterie van het dood-en-levend-zijn wordt gediscussieerd in een stemming welke geladen is met onheil en doodsangst.

Dan: de uitwisseling.

Steeds meer breekt in brede lagen van het geestesleven het besef door dat de mens primair geen individu is maar aangelegd op het verkeer en de gemeenschap. Deze gedachte zou ons, juist vanwege de verbondsgedachte, ten zeerste vertrouwd moeten zijn. Zij is het niet. Ons vrijgemaakte denken is nog steeds sterk individualistisch. We hebben „leiders”, die als bijzondere individuen worden beschouwd, we denken maar al te graag aan onze persoonlijke opvattingen en meningen. We meten de „geschiktheid” van anderen af in die mate waarin hun gedachten, ons medegedeeld, overeenstemmen met de onze. De mens-alleen is hier de maat aller dingen. We zijn eiland-bewoners geworden en we wensen geen contact met anderen die net even anders denken. Of zij buiten of binnen onze kerkmuren voorkomen, dat maakt nauwelijks verschil. Hoogstens is onze felheid naar binnen toe nog ééns zo erg. Woorden als „contact” en „samspreking” bezorgen ons al godsdienstig kippevel. Jarenlang zijn wij in kanseltoespraken opgeroepen te breken met vrienden (en zelfs familieleden) die geen lid van één onzer kerken zijn. Alsof wij bang moesten zijn er een soort bijgelovige schurft van over te kunnen houden. Mensen die zó bang zijn vervallen tot zelfbeklag en nietsdoenerij. Als wij nu eens niet bang waren. Als we een vast vertrouwen hadden, niet in ónze woorden, niet in ónze wandel maar in de goede woorden en de goede daden die wij, naar uitwijzen van het heilig evangelie, zouden kunnen spreken en verrichten. Déze vrees voor de ander is nu naar binnen geslagen. Vandaar dat er met bekwame spoed een predikant van de generale synode moest worden weggejouwd en weggeteerd. Men durft de uitwisseling niet aan, men durft zelfs niet in een commissie te gaan zitten om nu eens broederlijk te spreken over de zorgen en moeiten onder ons of om eens wetenschappelijk zich te zetten tot het toetsen van wat een man als ds. Telder heeft gemeend te moeten pomen. Men durft al deze dingen niet aan, omdat „ergens” een gevoel van innerlijke zwakte wordt onderkend. En hoe kleiner het hart hoe groter de mond.

Daarmee zijn we al beland bij de agressie.

Aanvalskracht en strijdlust behoren tot de uitrustingsstukken van elke normale man. Zij doen hem de strijd om het bestaan voeren, zij zorgen voor een boterham voor vrouw en kind, zij kunnen het gezicht van een gezin, een zaak, een natie, ja van het aardrijk doen veranderen. Op zichzelf beschouwd zit er in die strijdlust niets verwerpelijks. En Paulus wekte ons op om de goede strijd te strijden. En hij, de vervolgdde, de gekwelde, de verlatene, kon aan het eind van zijn leven getuigen de goede strijd gestreden te hebben en het geloof te hebben behouden. Dit laatste is een wonder van genade, onafhankelijk van die strijdlust. Zullen wij het geloof niet verliezen in het kerkelijke strijdgewoel? Het kan alleen wanneer wij willen leven van genade alleen.

Na de vrijmaking hebben wij onze agressie gericht op de synodalen en op vele andere andersdenkenden. We hebben de strijdlust gebruikt om een eigen vrijgemaakt exercitieterrain aan te leggen, om wederom te vuur en te zwaard der bozen hoornen neer te slaan waar wij die méénden te zien.

In deze strijd tegen de bozen wordt tweemaal aspect openbaar.

Het ene is de ander te dwingen tot „kom ga met ons en doe als wij”, het andere is: men strijdt om het geloof in eigen inzichten omtrent het geloof te behouden. Wint men de ander, dan is deze geestesverandering een bevestiging van de juistheid der eigen inzichten. Wint men de ander niet dan valt men in de

Aan het vrijgemaakte ziekbed

Samen zitten wij aan het ziekbed van de vrijmaking. Een ziekbed dat een sterfbed kan worden. Want de toestand van de patiënt is zeer kritiek. Niet alleen door de ernst van de ziekte, maar ook doordat het inzicht ontbreekt dat alles eigen schuld is. Want de patiënt heeft de hand aan zichzelf geslagen. De poging is niet geheel gelukt. Vandaar dat er nog leven is en even lang ook hoop.

Zullen wij de tijd eens gaan korten en door de patiënt geen moment uit het oog te verliezen en door ons te bezinnen op de reden waarom een zelfmoordpoging werd ondernomen?

Daartoe nemen wij eens een duik in een theorie omtrent de aanleidingen tot zulk een radicaal en funest het lot in eigen handen nemen. Deze theorie gaat uit van een gestoord-zijn in drie functies. En wel in de fantasie, de communicatie en in de agressie. Of om het in gewoon nederlands te zeggen: poging tot zelfvernietiging komt voort uit een scheefgetrokken voorstellingsleven, een onvermogen of onwil tot uitwisseling met anderen, een verkeerd richten van de strijdlust.

Zullen wij eens nagaan in hoeverre deze deformaties bij onze patiënt voorkomen?

Allereerst dan: het voorstellingsleven.

Kenmerkend voor de vrijgemaakte mentaliteit is een verwijlen in het verleden. Er wordt bijvoorbeeld gedweept met de tijd van de grote kerkreformatie, er wordt hoog opgegeven van onze nationale gouden eeuw, ker-

kelijke gebeurtenissen uit de vorige eeuw (afscheiding en doleantie) worden met lauwerkransen omhangen, we worden teruggeroepen tot de opvattingen van negentiende-eeuwse denkers als Groen en Kuypers. Heel deze voorstellingswereld wordt geprojecteerd op en normatief gesteld voor het heden. Een heden dat zich voltrekt in de tweede helft der 20e eeuw. En dan: wat stellen wij ons

P. A. Hekstra

voor van de toekomst? We denken dat de strijd in het parlement moet worden voortgezet en uitgebreid, we willen alleen dáár de kerk zien waar onze belijdenisgeschriften — in de landstaal overgezet — ogenblikkelijk gelding zouden hebben. We horen preken en we maken preken waarin novemberstormen waaien over het aardrijk en waarin het geheel gevoel van een ophanden zijnd gericht over de boze wereld in en buiten de kerk breed wordt gemaakt. Met elkaar verwachten we echt niet zoveel van de toekomst. „Het zal hier haast zijn gedaan”, wordt niet persoonlijk maar gemeenschappelijk beleefd. Angst slaat ons om het hart als we denken aan de toekomst van onze kinderen in onze barre en boze wereld. Dromend

eigen egelstelling terug en slingert met de banvloek. En dit alles in de naam des Heren. Tot vervelens toe zijn de roomsen, de hervormden, de sectariërs en de humanisten onder schot genomen tot men in nabije broeders trekken van deze meende te ontwaren. Men vergiste zich daarbij, want men projecteerde op de broeders wat er leefde in het eigen, niet onderkende, hart. Doperse drijvers van vrijgemaakten huize beschuldigen arge-loze welmenenden van doperse tendenzen, scholastieke knutselaars aan de ware-kerk-idee veronderstellen bij gewone gereformeerden trekken van vóór-reformatorisch denken, machthebbers op onze synoden — zij zijn synodocratisch dan wie ook — bannen uit wie van synodale smetten wordt verdacht, benepen sectariërs weren aankomende studenten uit kerken die door hen van een bedenkelijk etiket zijn voorzien. Inderdaad, al deze dingen geven „gewichtige redenen tot nadenken”.

Dwaze overleggingen zijn door het hoofd van onze patiënt gegaan. En hij kon het niet meer aan. Zijn fantasie was in de war, zijn communicatie was verdord tot isolatie, zijn agressie richtte zich tegen het eigen lijf. Hij sloeg de hand aan zichzelf en hij is in levensgevaar en dus in doodsangst.

Er is nog hoop. Als er herstel volgt, zal dit dan lang duren? Misschien. Er kan echter ook een wonder gebeuren, door een machtswoord kan onze patiënt opstaan, het schort der dienstbaarheid aandoen en overgaan tot de orde van de dag.

Verleden en toekomst zijn in zijn geest ineens veranderd.

„Een zieke die geneest vindt in het leven een schoonheid die hij haast vergeten was”, zong eens een dichter. Onze doodzieke zou de smaak van het dagelijks leven weer te pakken kunnen krijgen. Niet meer dromen over het verleden, niet meer bang zijn voor de dag van morgen, maar vandaag doen wat binnen het handbereik komt. Hij kan aan de deur een praatje gaan maken met de gaande en komende man en desgevraagd getuigen van de hoop die in hem is en jubelen over zijn wonderbaarlijk herstel. Hij zal zijn strijd-lust gaan gebruiken om de zijnen goed te verzorgen, om de armen handreiking te doen en om het eigen tuintje te blijven wieden, óp de knieën, van allerlei onkruid.

Wie kent het machtswoord om onze patiënt op te doen staan?

Hij sloeg de hand aan zichzelf. Laat hij nu eens die hand in eigen boezem steken. Afkeer, omkeer, heenkeer.

Wie kent het machtswoord?

INGEZONDEN

Vrijmaking en kerkscheuring (II)

De Vrijmaking te G. Voorjaar 1945 werden vier ouderlingen te G. geschorst. Zij hadden in de kerkeraad aangedrongen op vrijmaking van de beruchte synodebesluiten. De volgende zondag werd de gemeente van G. opgeroepen, door deze vier ouderlingen, om bijeen te komen in het B.V.L.-gebouw.

Reeds jaren geleden heb ik broeders te G. en elders de vraag voorgelegd of het niet juist was geweest, dat de vier geschorste ouderlingen bij hun gezin in de kerkbanken waren gaan zitten in plaats van de gemeente op te roepen tot samenkomsten in het B.V.L.-gebouw.

De Acte van Vrijmaking. De Acte van Vrijmaking begint met te suggereren, dat de Gereformeerde Kerken „sedert geruime tijd” vals geworden zijn (verwezen wordt naar art. 29 N.G.B.). De Acte van Vrijmaking suggereert, dat alleen kerkelijke gemeenschap mogelijk is met gelovigen, die de beruchte synodebesluiten verwerpen. In de Acte van Vrijmaking wordt uitgesproken, dat door de synodebesluiten van 1943-'44 „de gemeenschap van Woord en Sacramenten” verbroken is. (III. B. 1e)

Op deze centrale stellingen in de Acte van Vrijmaking heb ik reeds jaren ernstige kritiek. Wie kan deze stellingen bewijzen? Niet goedpraten, maar uit Bijbel en belijdenis bewijzen? Toch hebben juist deze stellingen enorme gevolgen gehad. In 1944 en in 1964-1967.

Ds. Lok en Prof. Kamphuis. Ds. Lok en Prof. J. Kamphuis menen: „Wil de zaak van

Jezus Christus nog een toekomst hebben in ons land, dan zullen degenen, die bij de zaak betrokken zijn, „elkander vóór alles hebben te vinden in de benoeming en waardering van dat wat in 1944 in Nederland is geschied binnen de Gereformeerde Kerken” (Ref. 21-10-'67).

Het beding van Dr. Trimp. In de tweede voorwaarde van Dr. Trimp wordt gesteld: Gods Woord en de belijdenis schrijven gebiedend voor aan elke synodaal-gereformeerde: a. losmaken van het synodale kerkverband; b. alle kerkelijke gemeenschap verbreken met iemand, die synodaal wil blijven.

Ik gun Dr. Trimp en Ds. Lok hun mening, d.w.z. ik zal hen niet schorsenswaardig verklaren, maar zal wel mijn best doen om hun dwalingen te bestrijden. Want het zijn dwalingen. Mening van mensen worden als voorwaarde voor kerkelijke gemeenschap gesteld. Mening van mensen, die boven de Schrift uitgaan; dáárom zijn het dwalingen. Bovendien: Dr. Trimp plaatst 1892 in een onjuist licht. Het Chr. Ger. beding is niet door de Gereformeerden aanvaard!!

De enige voorwaarde voor kerkelijke gemeenschap is en blijve Gods Woord en de daarop gefundeerde 3 Formulieren van Enigheid. Iedereen houde zich aan de Dordtse kerkenorde en aan het ondertekeningsformulier in de goede „ouderwetse” betekenis. Ede, 10 december 1967. A. Kadijk

Vermanings-manie

Over één zaak in de kerk van de Here Christus zijn wij het wel eens. Allemaal zien wij nu wel dat de vrijgemaakte kerken in een crisis verkeren. Vandaar dat men het woord crisis vaak hoort en tegenkomt.

In toespraak en geschrift. Immers er bestaat werkelijk een bedenkelijke toestand en er valt ook een beslissend keerpunt te verwachten.

En dat is maar goed ook. Als het nu ook maar alles met be-kering heeft te maken. Want dit is hoogst noodzakelijk, wijl van de Here geboden.

Maar daartoe zal dan ook steeds het licht van het Evangelie moeten blijven stralen, over de onderlinge verhoudingen en de behandeling van broeders in de kerk van Christus. Ook voor wat het vermanen van elkaar betreft. Wil het werkelijk die naam mogen dragen. Want dan heeft het waarschuwen en bestraffen van elkaar pas wezenlijke zin en inhoud, als men vermaant overeenkomstig met- en op grond van het Woord van de Here.

Zó krijgt het vermaan eerst klem en beslag op de harten van broeders.

Waar men niet onderuit mag. Wat men niet kan afwijzen, zonder dat men dit de Here Zelf doet.

Per slot van rekening kan men uitsluitend rechtens vermanen met en op grond van Gods Woord. Anders is het een willekeurig binden aan onze snit en smaak. Een dansen laten naar onze poppen. Daarbij begint altijd weer de ellende. Dan vliegen de stukken er af, maar het zijn brókken, de crisis is er in levende lijve, die alles dreigt kapot te maken.

Alle eenvoudige nuchterheid is dan vreemd en elke oproep tot bezinning is niet richt naar het Woord van de Heilige Geest. Dan kan men ook de waanzinnigste dingen verwachten. Ondanks vrome woorden en veelal goede bedoelingen, is dan het hek van de dam en slaan alle remmen los.

Zo is b.v. destijds ds. Van der Ziel „vermaand”. Zo worden vandaag ook de kerkeraden van Baarn en Brouwershaven b.v. door de respectieve classes van Amersfoort en Middelburg „vermaand”, om met hun predikanten te handelen inzake hun ondertekening van de „Open Brief”.

Daaromtrent is al heel wat gezegd en geschreven. Wat daarbij telkens weer opvalt is dat velen doen alsof die Open Brief de crisis in onze kerken heeft veroorzaakt. Niets is echter minder waar. Die crisis was er reeds lang. En welke kritiek men ook op de O.B. mag hebben, in de inhoud daarvan wordt deze crisis duidelijk geconstateerd, als een aanwezig en openbaar wordende zaak. Dat is de werkelijkheid, die men moet willen zien.

De vraag van de eerste orde is dan ook: zijn deze broeders wel wezenlijk vermaand. Zijn zij bestraft met en door het Woord des Heren?

Zo ja, dan dienen zij zich daaraan te onderwerpen. Indien niet, dan dienen zij zulk „vermaan” als leringen die geboden van mensen zijn, ver van zich te werpen. Daarvoor mogen zij „geen duimbreed” wijken.

Aan de zaak van het vermanen kent de Heilige Schrift verschillende betekenissen toe. Het komt b.v. voor in de zin van: herinneren, aandringen, waarschuwen, bestraffen, onderrichten, vertroosten enz.

De Apostel Paulus zegt dan ook meermaalen, dat hij vermaant in de Here. Dat zegt hij er dan bij, om de klem daarvoor aan te geven: Gods allesomvattende liefde tot hun behoud, gegrond in de rijke beloften van Zijn Woord. Daarom dient bij alle vermaning de Here Christus Zelf op de voorgrond te staan als de barmhartige Hogepriester. Alle vermaning moet daarom staan in het licht van Zijn heerlijkheid, zal die vermaning ook werkelijk christelijk zijn. En dat gaat dwars tegen onze vermaningszucht in.

Nu is het verder een opvallend verschijnsel en een even zo veeg teken, dat, bij alles wat er rond en over de O.B. is gezegd en geschreven, voor zover ons bekend, deze nimmer vanuit en met de H. Schrift is bestreden. Hoogstens op grond van een interpretatie van de Belijdenis. Een bepaalde opvatting en conclusie daarvan.

Wie levert nu eindelijk eens het positief bondige Schriftbewijs tegen de O.B.? Dan konden wij verder komen in de rechte kerkelijke weg!

Dan wordt veel gebazel en georeer wezenlijk vermanen en kunnen wij met Gods hulp uit de chaos komen. Uit de crisis waarin de kerken thans verkeren.

Bij dit alles dienen wij ons wel te realiseren, dat wie een discipel om Christus' wil een beker koud water geeft, zijn loon niet zal ontgaan.

En de les van de (zwarte) Ebed-Melech vooral ter harte nemen. Hij immers werd door de Here gered omdat hij op Hem trouwde en Jeremia bevrijdde. R'dam-Schiebroek, 9 nov. '67.

S. van Wouwe

BOEKAANKONDIGING

Zoals in het vorige nummer van Opbouw reeds werd aangekondigd verschijnt over enkele dagen de brochure: **De jongste „reformatie” in Kampen.**

In deze brochure wordt uit de officiële bronnen — kerkeradsnotulen, brieven, rapporten enz. — een verhaal gegeven van de kerkscheuring welke in juni van 1967 in Kampen plaatsvond. Deze brochure, een zeer duidelijk en vlot leesbaar geschrift, werd in opdracht van de kerkeraad geschreven door ds. Visee.

De prijs ervan is f 4,80. In het vorige nummer werd als prijs daarvan genoemd f 3,60. Dat geschiedde omdat de omvang was vastgesteld op plm. 80 pag. Inmiddels bleek dat het niet mogelijk was deze omvang te handhaven. De brochure is namelijk uitgedijd tot 120 pagina's. Daarom moest de prijs worden verhoogd.

De eerste druk van het geschrift was reeds uitverkocht vóór ze verscheen!

Bestelt aanstonds een exemplaar. U kunt dit doen via uw boekverkoper of door f 4,80 over te maken op girono. 863014 van de Ned. Middenstandsbank te Kampen t.g.v. Drukkerij Zalsman.

BRANDENDE BOS

*Hoe comtet dat den bos tot aenden hemel
blaectet
En door soo grooten vier tot asschen
niet geraket?
Verwondert u des niet, o Mose, lieve man,
Want God is inden bos diese bewaren can.
Hoe comtet dat de kerck als in een oven
gloeyet
Vervolget, onderdruckt, en even heerlijck
bloeyet?
Verwondert u des niet, o Christen,
want de Heer
De Heer is in zijn kerck: die laetse¹⁾
nimmermeer.
Jacobus Revius*

¹⁾ verlaat ze

Boekbespreking

Jacolientje's kleine wereld, door J. H. Veenkamp. Uitgave J. H. Kok N.V. Kampen. 2e druk. Prijs gebonden f 3.50.

De titel van dit meisjesboek voor de leeftijd van 8—12 jaar ongeveer, geeft de inhoud ervan heel goed weer.

De tegenstelling tussen arm en rijk doet soms wat ouderwets aan. Zo wordt Jacolientje's moeder, die een arme weduwe is, steeds „juffrouw” genoemd. Iets wat wel uit de tijd is.

Afgezien daarvan is het niet alleen een gezellig verhaal, dat de meisjes zal boeien, maar ook een gezond christelijk boek, dat de kinderen toont hoe rijk het leven met de Here is.

Onze dochters, die het al kenden, vinden het een best boek.

Het is terecht dat dit boek een tweede druk beleeft.

Van harte aanbevolen.

S. Amelink-van der Veen

De redactie ontving

Het lustrumnummer van het **Contactblad**, periodiek ten behoeve van leden en reunisten van de V.G.S. „Hendrik de Cock”.

Dit nummer omvat uiteraard herinneringen aan de tijd van het ontstaan en het bestaan van deze vereniging.

De geschiedenis van deze vereniging is nauw verbonden aan de geschiedenis van de Vrijgemaakte kerken. De moeiten in onze kerken gaan aan deze vereniging niet voorbij.

Ik meen zelfs wel te kunnen stellen dat sommige artikelen bepaald een bijdrage vormen tot het goede verstaan van onze kerkgeschiedenis.

Van deze uitgave mag zonder uitdrukkelijke toestemming van de redactie niets elders worden gepubliceerd.

Een beetje merkwaardige bepaling in een nummer dat men ook aan niet-leden toezendt.

Was deze bepaling er niet, dan zouden er enkele opmerkelijke citaten gegeven kunnen worden.

A

RECTIFICATIE

In het eerste artikel, in het nummer van 8 december 1967, schreef ik dat dr. Douma inzake de schorsing van drs. Brands met deze zaak in zijn maag zit en al geprobeerd heeft er nieuwe feiten bij te slepen om deze zaak te kunnen „doorzetten”.

Dr. Douma schrijft me, dat dit geheel onjuist is, in strijd met de waarheid.

Ik neem daarom deze passage zonder meer terug. Wellicht is er later gelegenheid terug te komen op de gang van zaken op deze classis: m.i. een droevig teken van de neergang in onze kerken.

G. Janssen

KERKNIEUWS

Beroepen: te Groningen-Oost: ds. H. J. Nijenhuis te Bunschoten-Spakenburg; te Avereest-Dedemsvaart (bij accl.): ds. A. Veeffkind te Hoogvliet-Spijkenisse; te Utrecht-N.W. en te Brunsum-Treebeek (bij accl.): dr. J. Douma te Rijnsburg; te Heemse (2e. pred.): ds. R. Houwen te Hattum; te Grootegast-Gerkesklooster-Strobos (bij accl.): ds. F. van Dijk te Neede.

Bedankt: voor Berkum: ds. B. de Vos te Ten Boer; voor Zuidwolde (gr.): ds. C. J. Breen te Katwijk aan Zee; voor Avereest-Dedemsvaart: ds. A. Veeffkind te Hoogvliet-Spijkenisse.

Utrecht. De kerkeraad van de Geref. Kerk van Utrecht (C.) nam het volgende besluit:

- dat hij vasthoudt aan de vrijmaking als door Gods Geest geleid, waarbij bovenschrijftuurlijke bindingen zijn verworpen, ter bewaring van de band met de Algemene Christelijke Kerk;
- van oordeel is, dat strijdigheid van „De Open Brief” met Schrift en belijdenis niet is aangetoond, zonder daarbij uit te spreken zich achter de „Open Brief” te stellen.
- van mening is, dat daarom de ambtelijke

dienst van de brs. die de „Open Brief” hebben ondertekend, niet mag worden belemmerd.

Krommenie. De kerkeraad van de Geref. Kerk van Krommenie heeft aan de kerkeraad van Broek op Langedijk die een tegen-classis heeft bijeengeroepen de volgende brief geschreven:

Geliefde broeders in de Here Christus,

Naar aanleiding van uw brief d.d. 24 oktober jl. voelen wij als raad van de Gereformeerde kerk te Krommenie ons gedrongen het volgende te verklaren:

1. Ten aanzien van de **Heilige Schrift:**

„Wij geloven, dat deze Heilige Schrift de wil Gods volkomenlijk vervat, en dat al hetgeen de mens schuldig is te geloven om zalig te worden, daarin genoegzaam geleerd wordt.” (art. 7 N.G.B.).

2. Ten aanzien van de **Drie Formulieren van Eenigheid:**

Wij „gevoelen en geloven dat al de artikelen en stukken der leer in deze Confessie en Catechismus der Gereformeerde Nederlandse kerken begrepen, mitsgaders de Verklaring over enige punten der voorzeide leer in de nationale synode anno 1619 te Dordrecht gesteld, in alles met Gods Woord overeenkomen.” (ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords).

3. Ten aanzien van de **Kerkenorde:**

Wij „zullen naarstigheid doen om die te onderhouden, totdat anders van de generale of nationale synode verordend worde.” (art.87 K.O.).

4. Ten aanzien van **artikel 31 K.O.:**

Wij stemmen in met hetgeen geschreven werd door prof. dr K. Schilder:

„...de besluiten eener meerdere (breedere) vergadering zijn vast en bondig **tenzij** ze worden bewezen te strijden met Schrift of kerkenordening, **Tenzij**. In dat geval worden de besluiten niet gearresteerd of geratificeerd, zooals de officiële termen luiden.”

„...Wie zich **niet** conformeert aan besluiten die tegen Schrift of K.O. indruischen, die conformeert zich **juist wel** aan de aangenomen Kerkenorde zelf en tevens aan de Schrift, waarop de Kerkenordening hier principieel teuggrijpt.”

„...den goeden regel, dat wel degelijk voor een tijd, voor een interimstijd, de toestand zóó kan en mag worden, dat de één een besluit wel, en de andere het niet uitvoert. Men kan binnen de heilige kerkmuren dus ook **neen**-broeders hebben naast de **ja**-broeders. Pijnlijk is dat, o zeker. En gevaren van anarchie zijn er wel degelijk wat is nu niet gevaarlijk? Maar die gevaren worden grotendeels opgeheven door het interimskarakter van zulk een periode. Men is slechts voor een korten tijd in twee kampen verdeeld: de één **wel**, de ander niet het besluit uitvoerende. En in dien tussentijd blijft de één **broeder** van den ander. Want in die tusschenperiode vindt men elkander hierin: dat de bezwaarde zijn meening bekend maakt „in den kerkelijken weg” (d.w.z. te beginnen **bij den kerkeraad**), dat hij zijn bewijzen overlegt, ze op tafel legt, dat men samen gaat zoeken naar de meening des Geestes, uit de Schrift te kennen, gelijk ze in de K.O. is neergelegd, en dan op de volgende synode tot een beslissing komt, als op het quaestieuze punt na rijp beraad een definitieve beslissing wordt genomen. Dat is de lijn der K.O. De geduldige lijn der broederlijkheid. Dat bewaart de kerk voor „synodes”, die maar erop in hakken, en zeggen: ge moet en ge zult voor ons bukken, ook wanneer ge meent, dat God het u verbiedt. Tenminste als ge in het verband wilt blijven.” (Handboek 1946, blz. 82, 84, 85 en 86, met weglating van de spa-tiëring).

Op grond van het bovenstaande menen wij, dat de kerkeraden van Koog-Zaandijk en Wormerveer de door u gewraakte besluiten mochten en konden nemen, zonder daarmee buiten het kerkverband te geraken. Wij voor ons hebben een dergelijk besluit niet genomen, en ter classis-vergadering (zoals u bekend kan zijn) daartegen stelling genomen.

5. Ten aanzien van de **Vrijmaking:**

Wij zien onze daad van vrijmaking thans gelijk in het verleden „als een daad van gehoorzaamheid aan het Woord Gods, dat ons verbiedt ook maar ééniger menschen schriften, hoe heilig zij ook zijn, gelijk te stellen met de Goddelijke Schrifturen, noch de gewoonte met de waarheid Gods (want de waarheid is bovenal), noch de groote menigte, noch de conciliën, decreten of besluiten; en te verwerpen al wat met dezen onfeilbaren regel niet overeenkomt (art. 7 N.B.G.): dat ons gebiedt de kerkelijke tucht te gebruiken om de zonden te straffen, niet de gehoorzaamheid aan Gods Woord en aan de aangenomen formulieren van eenigheid en kerkenordening (art. 29);

dat ons gebiedt te verwerpen alle dingen, en mitsdien ook alle kerkelijke bindingen, welke daartegen zijn (art.29), alsmede alle wetten, die men zoude willen invoeren om door haar de consciëntiën te binden en te dwingen, in wat manier (al ware het ook kerkelijke manier) het zoude mogen zijn (art. 32); dat ons beveelt aan te nemen alleen hetgeen dienstig is om eendrachtigheid en eenigheid te voeden en te bewaren en allen te houden in de gehoorzaamheid Gods (art. 32), en in deze alleen, wordende (naar art. 7) geen dienstknechten van menschen (1 Cor. 7 : 23; Hand. 4 : 19 en 5 : 29); dat ons beveelt de eenigheid der kerk te onderhouden, ons onderwerpende aan de onderwijzing en tucht derzelve art. 28), en alzoo 't geene in de geestelijke politie der kerk door de meeste stemmen goedgevonden is voor vast en bondig te houden (art. 31 K.O.), doch dat tegelijkertijd de grens van deze gehoorzaamheid ons stelt, als het leert, dat dit voor vast en bondig houden heeft te geschieden tenzij het beslotene bewezen worde te strijden tegen het Woord Gods, of — want ook het onderhouden van de goede orde is naar den wil des Heeren — tegen de aangenomen kerkenordening; dat dan ook (naar art. 85 K.O.) geene kerk over andere kerken, en geen ambtsdrager over andere ambtsdragers eenige heerschappij wil laten voeren, en deswege geene andere tucht erkent dan een zoodanige, welke geschiedt naar den Woorde Gods (art. 32 N.G.B.) en „volgens de gemeene ordening der Kerken” (naar het formulier van bevestiging van dienaren des Woords)”. (Acte van Vrijmaking of Wederkeer, III A).

6. Ten aanzien van de **Open Brief:**

Wij voor ons hebben dit schrijven niet ondertekend en evenmin is het op onze tafel gedeponeerd. Indien u bezwaren hebt tegen de ondertekening van dit schrijven door de predikant van de Gereformeerde kerk te Wormer, dan is onzes inziens van toepassing het woord van Christus: „Indien uw broeder zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier ogen. Indien hij naar u luistert, hebt gij uw broeder gewonnen. Indien hij niet luistert, neem dan nog een of twee met u mede, opdat op de verklaring van twee getuigen of van drie elke zaak vaststa. Indien hij naar hen niet luistert, zeg het dan aan de gemeente. Indien hij naar de gemeente niet luistert, dan zij hij u als de heiden en de tollenaar.” (Matth. 18 vss 15-17); en het woord van Paulus: „Broeders, zelfs indien iemand op een overtreding betrapt wordt, helpt gij, die geestelijk zijt, hem terecht in een geest van zachtmoedigheid, ziende op uzelf; gij mocht ook eens in verzoeking komen.” (Gal. 6:1).

7. Ten aanzien van **uw verzoeken:**

Wij blijven bij hetgeen wij op 31 augustus jl. aan u hebben geschreven:

„In gemeenschap met alle door Gods goedheid vrijgemaakte kerken volgens de aangenomen regels samen te leven, is ook de begeerte van ons hart.” Indien wij ons door u tot een classicale vergadering samen lieten roepen, zouden wij in strijd komen met de aangenomen regel der kerkenorde; in strijd immers met de letter van art. 41 K.O., hetwelk luidt: „De classicale vergaderingen zullen bestaan uit genabuude kerken, dewelke elk een dienaar en een ouderling, ter plaatse en tijd bij hen in het scheiden van elke vergadering goedgevonden... afvaardigen zullen”; in strijd tevens met de geest van art. 47 K.O., dat bepaalt: „In het scheiden, zowel der particuliere als der generale synode, zal een kerk verordend worden, die last hebben zal, om met advies der classis de tijd en de plaats der naaste synode te stellen”; in strijd tenslotte met artikel 1 van de huishoudelijke regeling voor de classis Alkmaar-Zaandam, waar als regel is aangenomen: „De vergaderingen der classis... worden bijeengeroepen door de kerk, die daatoe naar alfabetische volgorde is aangewezen op de laatst gehouden vergadering.”

Graag vernemen wij van u, of u ons op grond van deze onze verklaring (gelijk tot nog toe het geval was) wilt aanvaarden als — raad van de — kerk van de Here Jezus Christus te Krommenie, waarmee u als zusterkerk in één verband kunt en vanwege de eenheid in belijden en kerkregering ook móét samenleven.

Met broedergroeten, namens de raad van de Gereformeerde kerk te Krommenie,

J. H. Veeffkind, praeses;
A. Pot, scriba

Krommenie, 16 november 1967.

Ds. K. Verlind. Ds. K. Verlind, die als missionair-predikant door de kerk van Drachten naar Zuid-Afrika zal worden uitgezonden, heeft een visum ontvangen. Hij hoopt met zijn gezin op 25 januari a.s. naar het zendingsterrein te vertrekken.

Enschede-Oost. De kerkeraad van Enschede-Oost heeft besloten geen toestemming tot huwelijksbevestiging meer te geven aan bruidsparen, die op hun bruiloft gelegenheid geven tot dansen.

Classis-Amersfoort. Na maandenlange discussies en besprekingen besloot de classis Amersfoort — mede vanwege het feit dat de kerkeraad van Baarn (praeses ds. Borgdorff) het classicaal vermaan heeft verworpen — de kerkeraad (ds. Borgdorff) niet meer te ontvangen.

Hierna werd besloten om de kerkeraad van de Geref. Kerk te Baarn (oud. Boon) te aanvaarden in het classicaal verband.

Classis Arnhem. De classis Arnhem kwam 6 december j.l. te Wageningen bijeen. Ter tafel kwam o.m. een bezwaarschrift van br. Romijn uit Lunteren, lid van de kerk te Ede. Deze br. tekent bezwaar aan tegen het feit, dat de vorige classis een bezwaarschrift van 7 brs. uit Ede niet wilde behandelen op grond van art. 30 K.O.

De zaak was deze: genoemde brs. hadden bezwaren tegen de ondertekening van de Open Brief door hun predikant, ds. G. Roukema.

De kerkeraad van Ede sprak uit, dat hij, gehoord de interpretatie van de Open Brief door ds. Roukema, niet met zijn predikant behoeft te handelen en dat ds. Roukema, omdat hij zich volledig wil houden aan het ondertekeningsformulier, Gereformeerd is.

Tegen dit kerkeraadbesluit waren de 7 brs. uit Ede bij de classis van 21 september j.l. in appèl gegaan. Deze classis wees hen echter terug naar hun kerkeraad op grond van art. 30 K.O., omdat, ondanks de definitieve uitspraak van de kerkeraad, er binnen de kerkeraad nog wel wordt gesproken over de rechtmatigheid van bepaalde interpretaties van de Open Brief door ds. Roukema.

Eén van de appellanten, br. Romijn, diende nu op de classis van 6 december opnieuw een bezwaarschrift in, waarin hij nogmaals vroeg om behandeling van zijn bezwaren. Hij meent recht op behandeling te hebben, omdat de kerkeraad van Ede een definitief besluit heeft genomen over zijn klachten en de verdere discussie over de Open Brief slechts een interne zaak van de kerkeraad is. De kerkeraad van Ede stelt zelf, dat de ingediende klachten afgehandeld zijn.

Na brede bespreking neemt de classis met 13 tegen 2 stemmen en 1 onthouding het volgende besluit:

De classis enz., gehoord het bezwaar van br. Romijn, is van oordeel zijn beslissing d.d. 21-9-67 te moeten handhaven. Zij grondt dit oordeel op art. 30 K.O., reeds genoemd in het antwoord van de classis d.d. 21-9-'67 aan U, welk artikel een weg wijst die uitnemender is dan Uw gang naar de classis in deze situatie.

Ds. J. W. Beekman. Zondag 17 december j.l. werd ds. J. W. Beekman, gekomen van Hillegersberg-Straatweg, door zijn voorganger ds. H. J. de Vries van Mariëberg als predikant bevestigd in Bedum. Zijn bevestiger bediende bij die gelegenheid het Woord uit 2 Tim. 4:1-5. In de middagdienst deed ds. Beekman intrede met een preek over Jer. 23:1-6.

Ds. R. Brands. De classis Gouda-Leiden-Woerden van 23 nov. j.l. sprak uit dat zowel de bezwaren van ds. R. Brands tegen het classisbesluit van 7 april 1967 i.z. zijn ondertekening van de Open Brief als die tegen zijn schorsing door de raad van de Geref. Kerk te Valkenburg ongegrond zijn.

Ds. M. R. van den Berg. Ds. M. R. van den Berg, die in dienst van de Gereformeerde Kerk van Kampen als zendeling onder de Zoeloes in Natal werkzaam is, heeft de kerkeraad verzocht hem van zijn opdracht te ontheffen, omdat hij op medisch advies zijn zendingsarbeid moet staken. Ds. Van den Berg is niet bestand tegen het hete Natalse klimaat. De kerkeraad heeft, met veel leedwezen, besloten aan het verzoek te voldoen. Binnenkort zal het zendelingsgezin naar Nederland terugkeren.

Ds. Van den Berg werkte sinds 1961 in Natal en heeft al veel zegen op zijn werk mogen zien. De arbeid van zijn kollega ds. J. Vonkeman gaat ongestoord verder.

P. S. Overijssel. Zowel de classis Zwolle als Hardenberg hebben een besluit genomen een verzoek in te dienen bij de daartoe aangewezen roepende kerk, tot het bijeenroepen van 'n buitengewone Part. Synode. Op deze synode zullen een aantal bezwaarschriften dienen tegen de beslui-

ten van de laatstgehouden Classis Kampen inzake het niet ontvangen van de afgevaardigden van de kerkeraad van Kampen (scriba D. J. Gritter).

Voorthuizen. De Classis Harderwijk heeft in haar vergadering van 1 dec. jl., naar aanleiding van een tweetal bezwaarschriften, uitgesproken dat het besluit van de kerkeraad van Voorthuizen tot toelating tot het H. Avondmaal van (een tweetal) leden van de zgn. Tehuisgemeente te Groningen-Zuid, niet juist is geweest en ook niet wijs, doch daarentegen verwarring heeft gesticht, waardoor de eenheid en de vrede in de Gemeente te Voorthuizen werd geschaad.

Nieuw classis Alkmaar-Zaandam.

Bijeengeroepen door de kerk van Broek op Langedijk kwam op 16 december j.l. een nieuwe classis Alkmaar-Zaandam bijeen. Ter vergadering waren aanwezig afgevaardigden van Alkmaar, Broek op Langedijk, Enkhuizen en Zaandam (scriba D. Grasdijk). Tevens werd als adviseur ter classis toegelaten ds. S. S. Cnossen van Groningen-Oost, beroepen predikant te Alkmaar. Na approbatie van het beroep van Ds. Cnossen, besloot deze classis o.m., op verzoek van de kerk te Zaandam (scriba D. Grasdijk), de broeders en zusters, wonende in Wormerveer, Koog-Zaandijk en Oostzaan, die daartoe de wens te kennen geven, toestemming te geven, zich bij de kerk van Zaandam te voegen (art. 39 K.O.), met dien verstande, dat deze broeders en zusters apart geboekt zullen worden en dat de kerk van Zaandam er op zal toezien dat in genoemde ressorten zodra dit mogelijk zal zijn, de kerk weer geïnstitueerd zal worden.

Na de verdere afhandeling van het agendum, werd de vergadering door ds. S. S. Cnossen met dankgebed gesloten.

Eindhoven. Nadat de classis Noord-Brabant-Limburg van de Gereformeerde kerken in Nederland op maandag 18 december j.l. een verzoek van de kerk van Eindhoven tot toelating van haar afgevaardigden opnieuw had afgewezen, hebben twee ouderlingen en een diaken van de kerk te Eindhoven de gemeente weggeroepen achter de ambtsdienst van de meerderheid van de kerkeraad en afzonderlijk samengeroepen tot de erediennst.

De kerkeraad van Eindhoven had nl. in een uitvoerig stuk de uitspraken van de Generale synode van Amersfoort-West inzake de scheuring in Breda afgewezen, maar wilde met haar bezwaren binnen het kerkverband blijven.

Daarom had hij besloten, zich voor de tweede maal te presenteren op de „classis 's-Hertogenbosch”.

Deze classis sprak naar aanleiding daarvan uit, dat de kerk van Eindhoven geen deel van deze classis kan uitmaken, zolang zij tevens normale betrekkingen wil onderhouden met de kerken in de „classis Eindhoven”, naast het door de generale synode erkende kerkverband.

Tevens lag op deze classis een brief van twee ouderlingen, een diaken en zeven gemeenteleden, waarin de classis om advies en hulp gevraagd werd. In antwoord daarop sprak de classis op 18 december j.l. uit:

dat de nood waarvan deze brief spreekt, een gevolg is van de tweeslachtige houding van de kerkeraad van Eindhoven;

dat de adressanten alles gedaan hebben om de kerkeraad tot andere gedachten te brengen, maar dat deze doorgaat op zijn verkeerde weg, getuige ook zijn uitspraak dat hij niet bewezen acht dat de „Open Brief”, (ondertekend door twee predikanten in de zgn. „classis Eindhoven”) in strijd is met de belijdenis, waardoor de gemeente in verwarring is gebracht, en de kudde dreigt te worden verstrooid.

De classis acht het de roeping van de getrouwe ambtsdragers, die de band met de zusterkerken willen vasthouden, alles in het werk te stellen om de gemeente bij Gods Woord en de belijdenis te bewaren.

Ds. G. van den Brink was op het moment van de breuk in zijn gemeente niet aanwezig, aangezien hij voor vakantie van 3 weken in het buitenland verblijft.

Soest. Ook in Soest is het tot een breuk in de gemeente gekomen. De kerkeraad besloot nl. met 3 tegen 2 stemmen de besluiten van de classis Amersfoort inzake Baarn goed te keuren.

Dit bracht mee, dat ds. W. Borgdorff van Baarn niet langer als consulent van Soest zou worden beschouwd.

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementenprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

Dit besluit was voor de minderheid van de kerkeraad, die de band met ds. Borgdorff wilde vasthouden, aanleiding de gemeente afzonderlijk samen te roepen.

Een meerderheid van de ruim honderd leden tellende gemeente heeft aan deze oproep gehoor gegeven.

ADRESSEN

Ds. J. H. Kamerbeek. Mr. Van Hasseltlaan 2b, Apeldoorn, tel. (05760) 19350. **Ds. P. Lok,** Rijksstraatweg 17, Zuidhorn, tel. (05940) 2028. **Stadskanaal-Pekelderweg:** diakonie: Unikenstraat 98, Stadskanaal. **Zuidhorn:** scriba: J. P. Roose, Gaickingahof 5, Zuidhorn, tel. (05940) 2337. **Halfweg (N.H.):** scriba: D. Dreschler, Dennenlaan 39, Zwanenburg, tel. (02907) 4650; diakonie: D. Beudeker, Olmenstraat 19, Zwanenburg. **Goes:** contactadres schippers: L. Sturm, Oosthavendijk 18, Hansweert; **Berkum:** praeses: **H. A. J. Brinkman,** Sparrenlaan 22, Berkum, tel. (05200) 17925; regeling preekvoorziening: **H. Kooijker,** Haersterveerweg 19, Berkum, Zwolle, tel. (05200) 19546.

STICHTING GEREFORMEERDE KINDERBESCHERMING

Gevraagd

maatschappelijk werk(st)er

Solliciteren kunnen zij die:

een opleiding genoten aan een sociale academie;

25 jaar zijn of ouder en bereid zijn de urgentie-opleiding aan een sociale academie te volgen of met deze studie gevorderd zijn.

Salariëring overeenkomstig de desbetreffende rijksregeling.

Sollicitaties vóór 28 januari 1968 te richten aan het bestuur, Beatrixlaan 37, Ede.

Met vreugde berichten wij U dat wij de zorg hebben gekregen voor

ANTOINETTE PAULINE MARIA

P. Aalbersberg

A. Aalbersberg-Steenbergen

Bilthoven, 21 december 1967
Enckelaan 17

